

ارزیابی فرسایش و رسوب گذاری در حوضه آبریز ترش آب (غرب سیستان)

محمد نهاری^{۱*}، علی خردمند^۲، منصور جهانتیغ^۳

۱- فارغ التحصیل کارشناسی ارشد رسوب شناسی و سنگ شناسی رسوبی دانشگاه آزاد اسلامی واحد زاهدان

۲- دانشیار دانشکده علوم پایه دانشگاه باهنر کرمان

۳- استادیار مرکز تحقیقات سیستان

چکیده:

حوضه آبریز رودخانه ترش آب در غرب سیستان و در شمال شهرستان زاهدان، این حوضه در زون ساختاری فیلیشی شرق (نهپندان- خاش) ایران که به نام زون جوش خورده سیستان معروف است قرار دارد. واحدهای سنگی منطقه را سازندهای بوک، گوری و دوکوهانه با سن کرتاسه پسین تشکیل می دهند. در این تحقیق ۱۶ نمونه به طور تصادفی از کف کانال اصلی رودخانه ترش آب برداشت شد و موقعیت جغرافیایی آنها با استفاده از GPS ثبت گردید. نمونه های جمع آوری شده به آزمایشگاه منتقل و با استفاده از روش غربال خشک و با فواصل ۰/۵ فی [۴ - (-۲)] تا حد ماسه خیلی ریز مورد آنالیز دانه سنجی قرار گرفتند. حوضه آبریز ترش آب با نرخ تولید رسوب ۳۸۴/۷۵ متر مکعب بر کیلومتر مربع در سال به عنوان حوضه ای با کلاس رسوب دهی و فرسایش III و شدت رسوب دهی متوسط بدست آمد. شرایط زمین شناسی در حوضه آبریز ترش آب و عامل بالا بودن نرخ فرسایش در این حوضه است. در نهایت امید است این تحقیق در شناخت الگوهای فرسایش و تولید رسوب حوضه های آبریز به منظور مدیریت بهتر آبخیزداری و حفاظت از آب و خاک مفید واقع شود.

کلمات کلیدی: فرسایش، رسوب گذاری، حوضه آبریز ترش آب، غرب سیستان

مقدمه:

رودخانه ها نقش بسیار اساسی در حمل ذرات رسوبی و فرسایش نهشته های قدیمی تر و رسوبگذاری در حوضه های مختلف دارند. بنابراین از عوامل مهم تغییر شکل پوسته زمین محسوب می شوند. رودخانه ها و دشت های سیلابی دارای اهمیت ویژه ای هستند. رودخانه ها با رسوبگذاری نهشته های دانه ریز در دشت سیلابی باعث ایجاد پهنه های مناسب کشاورزی می گردند با مهار کردن هرزآب ها می توان اصلی ترین ماده حیات را کنترل کرد. (بریدج، ۲۰۰۳).

با توجه به قرارگیری این حوضه در این موقعیت جغرافیایی (در یک منطقه ی خشک) به لحاظ اقتصادی، نظامی و قرارگیری آن در مسیر راه های ارتباطی، رودخانه ترش آب پتانسیلی برای توسعه منطقه محسوب می گردد. لذا انجام مطالعات رسوب شناسی، فرسایش و رسوب دهی جهت انجام پروژه های آبخیزداری، سدسازی و عمرانی ضروری است. فرسایش به فرآیندی گفته می شود که طی آن ذرات خاک از بستر اصلی خود جدا شده و به کمک یک عامل انتقال دهنده (آب، باد، نیروی ثقل و غیره) به مکانی دیگر حمل شوند. فرسایش